

Puhseen

vuoro

6/2003

SAK:n Nuorisopoliittinen ohjelma

SAK

SUOMEN AMMATTILIITTOJEN KESKUSJÄRJESTÖ

Heinäkuu 2003

Lisätietoja:

Eija Harjula

eija.harjula@sak.fi
puh. (09) 7721 412
SAK, PL 157
FIN-00531 Helsinki

Tilaukset:

SAK/postitus
puh. (09) 7721 344

Sisällys

Johdanto	3
Mahdollisuus opiskella tasa-arvoisuuden mittarina.....	4
Opiskelijoiden ohjaus.....	4
Maksuttomuus ja resurssit	4
Opintotukea uudistettava	5
Kansainvälinen oppiminen mahdolliseksi.....	5
Euroopan tason harmonisaatio ammatillisessa koulutuksessa	6
Työelämän ja koulutuksen kohtaaminen.....	6
Koulutuksen kohdentaminen	8
Teesit	8
Nuoret ja työelämä.....	9
Työttömyys – yhteiskunnan ongelma numero yksi	10
Työelämä muutoksessa	11
Teesit	11
Hyvinvointivaltion vastaisku.....	12
Työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen.....	12
Et omista – et asu	13
Nuorisotakuujärjestelmä nuoren turvaksi	13
Ansioturva myös nuorten ulottuville	14
Oman elämänsä subjektiksi	14
Teesit	15
Nuoret ja ay-liike	16
Palveleva ay-liike.....	16
Nuorisotyö yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanavana	16
Tulevaisuuden tekijät	17
Nuoret ammattiosastoissa	17
Liitojen nuorisotoiminta.....	17
Ay-liikkeen kansainvälistyvä toimintaympäristö.....	18
Kaikien lisäksi lähellä	19
Teesit	20

Johdanto

SAK:laisen nuorisotyön tehtävänä on edistää nuorten asemaa työmarkkinoilla ja laajemmin yhteiskunnassa. Koulutuksen ja työelämän välisen rajan hämärtyminen myötä SAK:laisen nuorisotyön toimintapiiri ulottuu luontevasti myös opiskelijoiden keskuuteen. Jäsenliittojen tekemällä yhteistyöllä voidaan edistää nuorten järjestäytymistä ja lisätä heidän kiinnittymistään ay-liikkeeseen ja sen tavoitteisiin. Työmarkkinoilla tapahtuva sukupolvenvaihdos asettaa myös omat haasteensa.

Nuoret eivät ole mikään yhtenäinen massa, vaan nuoriso on jakaantunut useisiin alakulttuureihin sekä sosiaalisesti, alueellisesti, että kulttuurillisesti. Yhä edelleenkin nuorten aseman suurin yksittäinen selittäjä on heidän vanhempiansa sosiaalinen asema ja koulutustausta. Vaikka taloudelliset mahdollisuudet kouluttautumiseen ovat vuosikymmenten saatossa parantuneet, on opintososiaalisten etujen niukkuus edelleen esteenä monen nuoren opiskelulle.

SAK:n periaateohjelman mukaan SAK:n tehtävänä on palkansaajien ja heidän perheidensä henkisen ja aineellisen hyvinvoinnin lisääminen kaikissa elämän vaiheissa parantamalla palkka- ja työehtoja sekä ammatillisia, taloudellisia, terveydellisiä, yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä etuja, oikeuksia ja vapauksia. Sen toiminta perustuu vapauden, solidaarisuuden, tasa-arvon, demokratian ja rauhan ihanteisiin kaikkea riistoa ja sortoa vastaan. Sukupolvien välinen tasa-arvo on olennainen osa ay-liikkeen tasa-arvokäsitettä.

Nuoret ovat olleet ja ovat yhä edelleen suhteellisesti heikommassa asemassa kuin varsinainen aikuisväestö tai eläkkeensaajat. Lamavuosien jälkeen yleistyneistä epätyypillisistä työsuhteista on tullut tyypillisiä juuri nuorten keskuudessa. Nuoret toimivat työpaikoilla puskurityövoimana, jonka käyttäytyminen työmarkkinoilla enustaa myös yleisiä talouden suhdanteita.

On tärkeää, että nuorten elämäntilannetta tarkastellaan kokonaisuutena, eikä toisistaan irrallisina ja erillisinä asioina. Koulutus-, työ- ja perhe-elämä sekä vanhuuden turva muodostavat yksilön elämänkaaren, joka koostuu lukuisista eri elämänalueen vaiheista ja tilanteista.

Kaikki vaikuttaa kaikkeen: Silppuelämä ja puskurityövoimana olo hidastaa kiinnittymistä yhteiskuntaan. Asuntopolitiikan nurinkurisuus vaikeuttaa asunnon hankintaa jolloin irtaantuminen lapsuudenkodista pitkittyy, perheenperustaminen venyy ja ensisynnyttäjien keski-ikä nousee entisestään. Oma elämänhallinta puuttuu monelta nuorelta täysin. Nuorten asema työmarkkinoilla on muita heikompi myös vertailtaessa palkkoja. Nykyistä koulutuspolitiikkaamme leimaa moninkertainen päällekkäisopiskelu, joka venyttää turhaan valmistumista ja siirtymistä työmarkkinoille. Näin ollen on perusteltua vaatia asioiden perinpohjaista uudelleenarviointia kokonaisuuden näkökulmasta katsottuna.

Mahdollisuus opiskella tasa-arvoisuuden mittarina

Opiskelijoiden ohjaus

Perusopetuksen yläluokilla on kiinnitettävä huomiota tasapuoliseen opintojen ohjaukseen. Toimia ammatillisen koulutuksen arvostamisen lisäämiseksi on tehostettava mm. yläluokkien opinto-ohjaajien koulutuksessa. Näin ammatinvalintavaiheessa olevaa nuorta autettaisiin nykyistä paremmin suuntautumaan sellaiselle uralle, jossa hän voi työskennellä motivoituneena ja työkykyisenä.

Lakiin tai asetukseen ammatillisesta koulutuksesta on kirjattava koulutuksen järjestäjän velvollisuus henkilökohtaisen opetussuunnitelman (HOPS) tekemisestä jokaiselle ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevalle. HOPSia on opintojen edetessä tarkistettava, jotta se toimii todellisena opintojen suunnittelemisen välineenä ammattiin opiskelevalle.

Etä- ja itsenäinen opiskelu on voimakkaasti lisääntynyt 1990-luvun aikana. On tärkeää erottaa termillisestikin itsenäinen opiskelu etäopiskelusta. Etäopiskelu on yksi monista opetusjärjestelyjen muodoista. Sen yhteyteen on varattava riittävät ohjausresurssit, jotta opiskelija voi tarvittaessa ottaa yhteyttä ohjaajaansa etätehtävissä edetäkseen. Etä- tai itsenäisen opiskelun järjestäminen ei saa olla säästökeino, vaan sen on oltava oppimislähtöisesti perusteltua.

Jokaisella opiskelijalla on oltava todellinen oikeus opintojen ohjaukseen jokaisena oppilaitoksen työpäivänä. Opintojen ohjaus toimii kaksisuuntaisesti; opiskelija voi itse hakeutua opintojen ohjauksen piiriin, mutta samanaikaisesti opintojen ohjauksen tulee olla siten resursoitua, että opinto-ohjaaja voi hyvissä ajoin omasta aloitteestaan ryhtyä auttamaan vaikeuksiin ajautumassa olevaa opiskelijaa. Opintojen ohjaus ammatillisessa koulutuksessa ei ole tulipalojen sammuttamista, vaan siltojen rakentamista ja ovien avustettua avaamista.

Maksuttomuus ja resurssit

Jokaisella peruskoulunsa päättävällä on oltava tasapuolinen mahdollisuus kouluttautua valitsemaansa ammattiin asuinalueesta, varallisuudesta ja henkilökohtaisista erityistekijöistä riippumatta. Tutkintoon johtavan koulutuksen on oltava maksutonta jatkossakin.

Opetusryhmien kokoja ei saa kasvattaa siten, että yksilöllinen opetus vaarantuisi. Suuri ryhmäkoko on oltava perusteltavissa opetuksellisesta, ei taloudellista näkökulmasta. Yksilöllinen ohjaus ja oppimisen arviointi ei pääse toteutumaan yli 30 hengen ryhmässä.

Ammattiin opiskelevien oppiminen ja osaaminen on kiinni siitä, millainen on opetushenkilöstön osaaminen. Ammatillisten oppilaitosten opettajilla on oltava opetustyössä riittävät pedagogiset valmiudet. Opettajien täydennys- ja lisäkoulutukseen on oppilaitostasolla kannustettava ja luotava edellytyksiä, jotta opetushenkilöstöllä on tarvittavat edellytykset seurata ja toteuttaa alansa ja opetusmenetelmien muutoksia. Lisäksi yhteiskunnallista, työelämälähtöistä opetusta on lisättävä koko toisen asteen koulutuksessa.

Yksikköhintoihin perustuvaa ammatillisen koulutuksen rahoitusta on edelleen kehitettävä ja rahoitusta lisättävä samassa suhteessa kuin sille annettavia uusia tehtäviä, joita esimerkiksi työssäoppimisen tai näyttöjen kehittäminen vaativat. Lyhytaikaisella rahoituksella saadaan projektit toimimaan, mutta pysyvien ratkaisujen aikaansaaminen ja ylläpito vaativat pitkäaikaisempaa talouden suunnittelua ja rahoituslähteisiin luottamista.

Opintotukea uudistettava

Nykyinen opintotukijärjestelmä otettiin käyttöön vuonna 1992. Opintotuki koostuu opintorahasta, asumislisästä ja valtion myöntämästä lainatakauksesta. Opintorahan tasoa on järjestelmän käyttöönoton jälkeen leikattu kerran, mutta muutoin sen tasoon ei ole tehty muutoksia. Ostovoimalla mitaten sen reaaliarvo onkin laskenut 15 prosenttia.

Opintotukijärjestelmän kokonaisuutta olisi syytä arvioida uudelleen siten, että opintotuki todella toimisi opiskelijoiden vanhempien tulo- ja varallisuuseroja tasottavana järjestelmänä, mahdollistaen aidosti vähävaraisten opiskelijoiden täysipainoisen opiskelun ja kannustaen opiskelijoita suoriutumaan opinnoistaan kohtuullisessa ajassa.

Ei ole perustetta, miksi alle 20-vuotiaiden, itsenäisesti asuvien toisen asteen opiskelijoiden opintorahan saaminen on kytketty vanhempien tuloihin. Nämä opiskelijat ovat selkeästi eriarvoisessa asemassa verrattuna yli 20-vuotiaisiin toisen asteen opiskelijoihin sekä korkeakouluopiskelijoihin, joiden tukeen vanhempien tuloilla ei ole vaikutusta.

Asumislisä on ympärivuotistettava ja sen vuokrattoa (v. 2002 80 % alle 214,44 euron kuukausivuokrasta) on korotettava nykyisestä. Asumislisän ympärivuotistamisen myötä syntyy mahdollisuus ns. kolmannen lukukauden käyttöön.

Opiskelija-asunnon saanti on monilla paikkakunnilla kiven takana. Opiskelija-asuntoja on rakennettava tarpeita vastaavasti niin, että kenenkään opintojen alkua ei viivästy asunnon odottelun vuoksi.

Kansainvälinen oppiminen mahdolliseksi

Toisen asteen ammatillisten oppilaitosten kansainvälisten toimintojen rahoitusta on laajennettava. Rahoitus on irrotettava omaksi kokonaisuudekseen ammatillisen koulutuksen kansallisissa kansainvälisyysrahoitusta myöntävissä organisaatioissa, jotta päästäisiin irti tämän hetkisestä kilpailutilanteesta ja altavastajan asemasta ammattikorkeakoulujen kanssa.

Projektiluontoisen kansainvälisen toiminnan rahoituksen lisäksi tulee kehittää jatkuvia rahoitusmalleja, jotta kansainvälisten suhteiden ylläpito sekä koulutuksen ja hyväksi lukemisen suunnittelu on mahdollista. Kansainvälisiä suhteita aloittaville ammatillisille oppilaitoksille tulee järjestää koulutusta ja myöntää starttirahaa aloittamisen mahdollistamiseksi.

Jokaisen koulutuksen järjestäjän tulee tehdä kansainvälistä toimintaa koskeva, toteuttamiskelpoinen strategia, jonka suunnittelutyössä myös opiskelijat ovat mukana. Ulkomaille suuntautuvien opintojen opintotukea on kehitettävä.

Euroopan tason harmonisaatio ammatillisessa koulutuksessa

Korkeakoulupolitiikassa on käyty vilkasta keskustelua eurooppalaisesta tutkintojen harmonisoinnista. Vaikka ammatillinen koulutus on eurooppalaisesta näkövinkkelistä katsottu alueelliseksi, siis kansalliseksi asiaksi, ei tulevaisuudessa uusimpien linjauksien mukaan tulla välttymään ammatillisen koulutuksen yhdenmukaistamisen paineilta.

Eurooppalaisessa ammatillisen koulutuksen koulutuspolitiikassa tulee olla tavoitteena tiedonkulun edistäminen ja liikkuvuuden esteiden poistaminen, ei työvoiman tasapäistäminen. Monipuoliset ja -muotoiset koulutusjärjestelmät mahdollistavat työvoiman liikkuvuuden kansallisestikin erilaisissa teknologian ja työ- ja talouselämän kehitysvaiheissa. Yhteisten Euroopan tason tavoitteiden asettaminen on mahdollista alakohtaisesti. Suomen tasolla koulutuksen yhdenmukaistamisen myötä ei pidä luopua korkealle asetetuista ammatillisen koulutuksen tavoitteista, mikäli eurooppalaiset tavoitteet asetetaan alemmaksi kuin omat tavoitteet.

Työelämän ja koulutuksen kohtaaminen

Keväällä 2002 ammatillisia perustutkintoja oli 9 alalta, joissa on 51 tutkintoa, 112 koulutusohjelmaa ja 105 tutkintonimikettä. Opetussuunnitelmat on uudistettu suuressa koulutusmyllerryksessä 1990-luvun lopulla. Viimeinenkin uudistettu opetus-suunnitelma otettiin käyttöön syksyllä 2001. Ammatilliset perustutkinnot ovat kolmivuotisia, ja ne tuottavat yleisen jatko-opintokelpoisuuden antavia, laaja-alaisia tutkintoja.

Samaan aikaan työvoimasta poistuu työntekijöitä ennennäkemättömällä vauhdilla. Jo tällä vuosikymmenellä työelämästä arvioidaan poistuvan 700 000 – 800 000 työntekijää. Vuodesta 2003 alkaen vuosittainen poistuma työmarkkinoilta on huomattavasti sisääntuloa suurempi. Tästäkin syystä työuraa on pystyttävä pidentämään sen molemmista päistä.

Nuorten tuloa työmarkkinoille pystytään nopeuttamaan työministeriön asettaman, Työvoima 2020 -työryhmän loppuraportinkin mukaan vähentämällä moninker- taista ja päällekkäiskoulutusta. Työryhmä pitää erityisen tärkeänä siirtymistä kou- lutusasteelta toiselle opintojen hyväksilukemista lisäämällä ja opintojen ohjausta sekä ennakoitua kehittämällä.

Ammatillisilla toisen asteen oppilaitoksilla ja lukioilla on jo nyt lainsäädännöllä määritelty mahdollisuus laajaan yhteistyöhön jopa niin, että nuori voi halutessaan suorittaa samanaikaisesti sekä ylioppilastutkinnon että käytännön ammatin. Tä- mä, noin neljässä vuodessa suoritettu kaksoistutkinto lyhentää huomattavasti opintojen kokonaiskestoa ja vähentää selkeästi päällekkäisopintoja. Samalla se antaa nuorelle laajan yleissivistyksen sekä käytännön ammattitaidon.

Käytännössä kuitenkin kaksoistutkintoon tähtäävien opintojen aloittamisessa on monia, lähinnä asenteellisuudesta johtuvia ongelmia, joiden taustat ja syyt on

syitä selvittää. Tavoitteena on johdonmukaisesti edistää toimia, jotka parantavat nuoren aitoa mahdollisuutta valintojen tekemiseen yli oppilaitosrajojen, mahdollisesti jopa kahden tutkinnon samanaikaiseen suorittamiseen saakka.

Aikuiskoulutuksen lisäksi on laajennettava ns. moniosaamista. Suomalaisessa ja eurooppalaisessakin koulutuspolitiikassa puhutaan paljon elinikäisestä oppimisestä. Itse asiassa koulutusjärjestelmämme yhtenä kehittämisen tavoitteena on luoda sellaisia edellytyksiä, joilla tämän tavoitteen toteuttaminen on mahdollista jokaiselle.

Oppisopimusopiskelijoiden määrän noustessa on panostettava myös heidän koulutuksensa laadulliseen seurantaan. Oppisopimuskoulutuksessa on seurattava, että ohjaus oppilaitoksessa ja työpaikalla on toinen toistaan tukevaa, riittävää ja asiantuntevaa. Oppisopimuksen käyttöä lisä- ja täydennyskoulutuksena voitaisiin kasvattaa nykyisestäään. Oppisopimuskoulutus on käytännönläheisyytensä vuoksi hyvä järjestelmä myös niille, joiden keskeyttämisriski oppilaitosmuotoisessa koulutuksesta on suuri. Tiedotusta koulutuksen mahdollisuuksista on parannettava.

Pelkkä työelämässä oppiminen ja vuorottelu työllisyyden ja työttömyyden välillä ei voi olla oikea tapa rakentaa yhteiskuntaa ja taloutta. Ammatillisen koulutuksen hyöty kilahtaa jatkossakin myös työnantajien ja yritysten pussiin. Ammattia vaihtavien omaehtoinen koulutustukijärjestelmä voi monessa tapauksessa nykyisellään olla pikemmin koulutukseen hakeutumisen este kuin sen edistäjä. Siksi järjestelmiä on yksinkertaistettava ja rajoituksia poistettava.

Tutkintojen laaja-alaisuus on työelämään siirtyvän kannalta tärkeä asia, jotta joustava siirtyminen työtehtävästä toiseen on mahdollista. Johonkin tiettyyn tehtävään, toimeen tai työnantajan palvelukseen kouluttautuminen oppilaitosmuotoisesti on historiaa.

Vaikka työn määritelmät ja työ ihmisen arvon mittarina ovat muuttuneet, nuoret arvostavat ja haluavat tehdä työtä. Myös perinteiset ammatit kiinnostavat, vaikka ammattirakenteessa on tapahtunutkin huomasti muutosta informaatioteknologian suuntaan. Toisaalta myös nämä perinteiset, esimerkiksi teollisuuden ammatit muuttuvat vauhdilla: tietotekniikkaa, kielitaitoa ja erikoisosaamista tarvitaan yhä enemmän alalla kuin alalla.

Tutkimusten mukaan koulutus kannattaa aina. Koulutetut ja ammattitaitoiset ihmiset työllistyvät aina kouluttamattomia paremmin: mitä korkeampi koulutus, sitä pienempi työttömyysriski.

Opetusministeriön opetuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 1999 – 2004 on esitetty korkea-asteen mitoitustavoitteeksi jopa 70 prosenttia ikäluokasta. Vaikka tämä suoritustavoite ei ole tarkoitettu yhdessä putkessa suoritettavaksi, sen elinikäisen oppimisen tavoitteisiin tähtäävät lähtökohdat ovat kyseenalaiset. On väärin puhua koulutuspolitiikassa korkeakoulututkintokeskeisesti, koska työelämällä ei ole tarjota pääosin sellaisia työtehtäviä, joista suoriutumiseen korkeakoulututkinto olisi välttämätön. Suomi tarvitsee sekä osajia, että tietäjiä, mutta on huomattava, että lähivuosina eläköityminen koskee kaikkein eniten työntekijäammateissa toimivia.

Koulutuksen kohdentaminen

Toisen asteen aloituspaikkoja on valtakunnallisesti säädeltävä, jotta koulutuksesta työelämään siirtyminen on mahdollista. Näin vältetään hukkakoulutus ja turvataan työelämän joustava kehitys koulutuksen tuottamien osaajien muodossa erityisesti niille aloille, joissa on seuraavan kymmenen vuoden aikana odotettavissa suurten joukkojen siirtyminen eläkkeelle. Tällaisia aloja ovat esimerkiksi sosiaali-, metalli- ja rakennusalat. Näitä koulutusaloja on tuettava voimakkaasti myös rahoituksen osalta.

SAK haluaa olla vahvasti mukana koulutuksen kehittämisessä yhdessä hallituksen ja eduskunnan kanssa. Tarvitaan vahvaa ja selkeää tahtoa ja riittäviä ohjauskeinoja, jotta tavoitteet toisen asteen koulutuksen eteenpäin viemisessä saavutetaan.

Mahdollisuus opiskella tasa-arvoisuuden mittarina

1. Lukiodien ja ammatillisten oppilaitosten yhteistyötä on tuettava ja valintojen tekemisen mahdollisuuksia yli oppilaitosrajojen edistettävä.
2. Ammatillista väylää pitkin opinnoissaan eteneville on taattava aidot jatko-opintomahdollisuudet. Tavoitteena oltava suomalaisten 100-prosenttinen ammatillinen koulutus ja laaja jatkokoulutautuminen työuran aikana. Jatkossakin koulutuksen on oltava maksutonta.
3. Työssäoppimisjärjestelmä on oikean suuntainen keino parantaa nuorten ammatillisia valmiuksia. Järjestelmää on kehitettävä ja sen valvontaa tehostettava. Tässä työssä ay-liikkeellä on tärkeä rooli. Myös oppisopimuskoulutuksen laadulliseen valvontaan on panostettava.
4. Opiskelijoille on turvattava tarkoituksenmukaiset työssäoppimispaikat, riittävästi opiskelijapalveluita sekä koulutuksen aikaiset todelliset valinnanmahdollisuudet opintojen suunnittelussa. Opintojen hyväksilukemisesta on tehtävä selkeät Euroopan tason säännökset.
5. Opintotukijärjestelmää on kehitettävä niin, että se mahdollistaa täysipainoisen opiskelun vanhempien varallisuudesta riippumatta. Opintotuen asumislisä on ympärivuotistettava ja sen vuokrattoa on korotettava. Ympärivuotistamisen myötä syntyy mahdollisuus ns. kolmannen lukukauden käyttöön. Alle 20-vuotiaiden, itsenäisesti asuvien toisen asteen opiskelijoiden opintoraha on poistettava vanhempien tuloharkinta.
6. Ammattia vaihtavien omaehtoista koulutustukijärjestelmää on yksinkertaistettava ja sen rajoituksia on poistettava.

Nuoret ja työelämä

Taloudellinen tilanne Suomessa on 1990-luvun alun laman jälkeen parantunut ripeästi, välillä hurjaakin tahtia. Yhteiskuntaa kuristanut lama jätti kuitenkin jälkensä kaikkialle. Vaikka työllisyystilanne on parantunut – laskutavoista riippuen työttömyys on onnistuttu synkimmistä ajoista puolittamaan – jäljelle on jäänyt työttömyyden kova ydin. Tähän ytimeen kuuluvat eri syistä vaikeasti työllistettävät, usein pitkäaikaistyöttömät ihmiset. Heihin ei pelkkä talouskasvuun perustuva työttömyyden ”luonnollinen” hoito enää pure. Kaikkien ikääntyvien pitkäaikaistyöttömien kohdalla oikeat ratkaisut eivät enää ole työvoimapolitiittisia, vaan esim. eläkepolitiittisia.

Työelämän on tarjottava kaikille työntekijöille toimeentulon turvaa ja henkistä hyvinvointia. Työtä tekemällä pidetään huolta myös niistä, joilla ei ole työtä. Tämän päivän työelämässä ovat pinnalle nousseet epävarmuus, jatkuvuuden puute ja kiire. Yritykset ovat kansainvälistyneet, päätökset esim. työpaikoista ja tuotannosta tehdään kaukana.

Työelämään on saatava lyhytnäköisyyden tilalle pitkäjänteisyyttä ja jatkuvuutta. Lähtökohtana on oltava turvallisuus ja hyvinvointi. Kuluneen vuosikymmenen aikana tavaksi on tullut, että työntekijät joustavat työnantajan eduksi, nyt suunta on muutettava niin että tahdin määrää työntekijöiden jaksaminen. Tyytyväiset ja tulevaisuuteensa luottavat työntekijät ovat tehokkaampia ja tuottavampia kuin kuilun reunalla seisovat.

Nuorten ja etenkin nuorten naisten ensisijainen sisääntuloväylä työmarkkinoille perustuu usein epävarmuuteen. Puskurityövoimana käytettävä nuoriso elää jatkuvassa epävarmuudessa työsuhteiden pätkittymisen vuoksi. Tästä syystä kiinnittyminen työmarkkinoille ja yhteiskuntaan yleisestikin on vaikeaa, mikä osaltaan pitkittää oman itsenäisen elämän aloittamista sekä perheen perustamista. Uudistetussa työsopimuslaissa sekä vuosille 2002 - 2004 solmitussa tupossa on otettu oikeansuuntaisia askeleita mm. sopimalla neljän tunnin vähimmäistyöajasta sekä kieltämällä työsuhteiden perusteeton ketjuttaminen. Kuitenkin työnantajat pystyvät liian helposti kiertämään esim. työsopimuslain ketjuttamissääntöä.

Työelämässä on varsinkin laman jälkeen jaettu työvoima kahteen ryhmään, ydinryhmään ja puskuriryhmään. Myös työnantajan kannalta on järkevämpää, että jokaiselle löytyy oma paikka ja tehtävä työelämästä. Jokaisella on omat vahvuutensa ja panoksensa työelämälle annettavana. Palkkauksessakin on eroja, työntekijät eivät ansaitse yhtä paljon samasta työstä. Onko perusteltua maksaa nuorelle vähemmän palkkaa vain siksi, että hän on nuori? Moniin työsuhteen etuihin pääsevät kiinni vain vakituisessa työsuhhteessa olevat tai tietyn kuukausi- tai vuosimäärän työsuhhteessa olleet.

Tutkimusten mukaan myös nuoret kokevat työssään niin henkistä kuin fyysistä uupumista. On huolehdittava työterveyshuollon riittävydestä ja ennaltaehkäisevistä toimista.

Työturvallisuuslaissa huomioidaan nyt myös pätkätyöläisten oikeus esim. työterveyshuoltoon. On kuitenkin tärkeää huolehtia siitä, että lain kirjainta myös noudatetaan. Nuorten kohdalla työturvallisuuteen on erityisen tärkeää panostaa.

Yleisen työsuojelulainsäädännön lisäksi nuoria työntekijöitä koskee oma työsuojelun erityislainsäädäntö. Laki nuorista työntekijöistä on laadittu suojelemaan nuoren työntekijän henkistä ja fyysistä kasvua ja kehitystä. Erityislainsäädännön olemassaolo on perusteltu ja sen noudattamisen valvontaan on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Työttömyys – yhteiskunnan ongelma numero yksi

Työttömyys on hukkaan heitettyä rahaa, ja pahinta tuhlaus on nimenomaan nuorten kohdalla. Juuri saatu laadukas koulutus menee hukkaan, jos opittuja taitoja ei pääse käytännössä kokeilemaan ja päivittämään. Pidempään jatkuvana työttömyys rapauttaa ammattitaitoa ja aiheuttaa turhautumista, välinpitämättömyyttä ja itsetunto-ongelmia. Työttömyys aiheuttaa myös tyytymättömyyttä ja vihaa järjestäytyneitä yhteiskuntaa, politiikkaa ja poliitikkoja, koko ”järjestelmää” kohtaan

On kaikkien etu, että ammattitaitoisen työvoiman säilyttämiseen ja koulutukseen paneudutaan tulevaisuudessa nykyistä paremmin. Panostus työvoiman hyvinvointiin ja ammattitaidon säilyttämiseen nyt hyödyttää yhteiskuntaa ja työnantajaa tulevaisuudessa.

Pitkällä tähtäimellä kestävin keino alentaa työttömyyttä on suunnata koulutusta oikein. Tarvitaan myös joukko erilaisia räätälöityjä työllistämistoimia. Lisäksi jokaisella on oltava suurempi autonomia henkilökohtaisten työaikajousten suhteen. Näiden toimenpiteiden tavoitteena ei ole ainoastaan työttömyyden vähentäminen, vaan myös työllisten hyvinvoinnin edistäminen.

Vuorotteluvapaajärjestelmän kehittäminen on yksi ratkaisu sekä työttömyyden että työnantajaa hyödyttävän ammattitaitoisen työvoiman säilyttämisen kannalta. Vuorotteluvapaa palvelisi paremmin työnantajaa, kun vapaalle jäävän työntekijän korvaustaso olisi nykyistä korkeampi ja motivoisi vuorotteluun. Nykyinen järjestelmä ei ole tuottanut riittävää aktiivisuutta SAK:laisilla aloilla.

Ihmisen työelämään paluuseen vaikuttaa merkittävästi jo puolen vuoden työttömyys: tutkimusten mukaan sitä pidempiä aikoja työttömänä olleet työllistyvät muita huonommin. Ammatillisen työvoimakoulutuksen on todettu lisäävän työllistymistä. Työnhakukoulutus on monessa tapauksessa tehokasta ja johtaa työllistymiseen.

Työpajatoiminta on tehokas työväline kunnille ehkäistäessä nuorten syrjäytymistä. Nuorten työpajat on vakiinnutettava kunnalliseksi peruspalveluksi. Kunnille osoitetaan lisärahoitusta pajatoiminnan vakiinnuttamiseksi.

Työpajatoiminnan sisältöjä on kehitettävä nuorten ammatillisia taitoja edistävään ja ylläpitävään suuntaan. Lisäksi on edistettävä työpajojen, työelämän ja ammatillisten oppilaitosten välistä yhteistyötä ja annettava työpajanuorelle mahdollisuudet näyttötutkintojen suorittamiseen.

Työelämä muutoksessa

Suomalainen yhteiskunta tulee lähivuosina laskemaan eläkkeelle ns. suuret ikäluokat. Työnantajat puhuvat jo nyt työvoimapulasta. Samaan aikaan työttömyys, varsinkin pitkäaikaistyöttömyys on edelleen suuri ongelma. Samalla kun yritetään työllistää pitkään työttöminä olleita, etsitään työvoimapulaan ratkaisua rajojemme ulkopuolelta.

Ulkomaisia työntekijöitä kohdellaan työelämässä usein huonommin kuin suomalaisia työntekijöitä. Matalamman elintason maista tulevat eivät edes ole tietoisia Suomen palkkatasosta ja työelämän pelisäännöistä. Ammattiliitoille ja luottamushenkilöille työpaikoilla on saatava lisää valtuuksia, jotta ulkomaisenkin työntekijän oikeuksista saadaan pidettyä huolta.

Useilla maahanmuuttajilla on kotimaassaan hankittu koulutus. Pääsääntöisesti kuitenkin maahanmuuttajat sijoittuvat Suomessa työtehtäviin, jotka eivät vastaa heidän ammattitaitoaan. Yhteiskunnan on järjestettävä maahanmuuttajille riittävä kieli- ja kulttuurikoulutus, jolloin heidän integroitumisensa suomalaiseen yhteiskuntaan ja työmarkkinoille helpottuu. Lisäksi on tuettava maahanmuuttajien mahdollisuuksia harjoittaa koulutustaan vastaavaa ammattia.

Lähivuosina toteutuva EU:n laajentuminen tulee asettamaan työelämälle huomattavan suurin, uusia haasteita. Ulkomaisen työvoiman ja maahanmuuttajien rekrytointi suomalaisen ay-liikkeen jäseneksi on iso kysymys. Myös yritysten siirrot halvempiin maihin ja vuokratyövoiman käyttö ovat jo nyt arkipäivää. Näiden asioiden hoitaminen vaatii ennakkoluulotonta ja tiukkaa toimintaa kaikilta ay-liikkeen toimijoilta ja jäseniltä.

Nuoret ja työelämä

1. Turvallisuutta ja jatkuvuutta nuorten työsuhteisiin. On tehostettava kolmikanlaisesti tehtävää työtä pätkättöiden vähentämiseksi.
2. Uusille työntekijöille on taattava kunnollinen perehdytys työtehtäviin, työpaikan työturvallisuusmääräyksiin sekä pelisääntöihin. Laki nuorista työntekijöistä on laadittu suojelemaan nuoren henkistä ja fyysistä kasvua. Lain noudattamisen valvontaan on kiinnitettävä erityistä huomiota.
3. Työstä saatavalla palkalla on tultava toimeen. Työelämän ja sopimusten nuoria syrjiviä rakenteita on purettava kehittämällä työn vaativuuden arviointiin perustuvia palkkausjärjestelmiä.
4. Maahanmuuttajille on taattava riittävä kieli- ja kulttuurikoulutus ja heidän sijoittumisestaan koulutustaan, osaamistaan ja taitojaan vastaaviin tehtäviin on tuettava. Ammattiliitoille on annettava paremmat mahdollisuudet puolustaa myös heidän oikeuksiaan työelämässä.
5. Palkansaajan muutosturvaa on parannettava.
6. Työpajatoiminta on vakiinnutettava kunnalliseksi peruspalveluksi.
7. EU:hun luotava oma vaihto-ohjelma nuorille työntekijöille.

Hyvinvointivaltion vastaisku

Suomalaisen hyvinvointivaltion keskeinen piirre on ollut yhteinen huolenpito kansalaisista kaikissa elämäntilanteissa. Erilaisin sosiaalipoliittisin toimenpitein on haluttu varmistaa, että toimeentulo ja elämisen perusturva taataan iästä, asuinpaikasta, terveydestä tai sosiaalisesta toimintakyvystä riippumatta. Sosiaalipolitiikan ohjenuorana on ollut tasa-arvoisuus ja oikeudenmukaisuus.

Hyvinvointivaltion ylläpitäminen edellyttää valtion verotuloja, mikä taasen on riippuvainen siitä, kuinka laajalti työkäinen väestö on osallisena työmarkkinoilla. Etenkin tilanteessa, jossa vanhusväestön määrä kasvaa ja odotettavissa oleva elinikä nousee työmarkkinoille tulossa olevien ikäluokkien vastavuoroisesti pienentyessä, on perusteltua tukea kaikkien työkäisten osallistumismahdollisuuksia työelämään.

Työttömyys tulee kalliiksi yhteiskunnalle. Työttömyyskorvausten aiheuttamat kustannukset ovat yhteiskunnalle suuret, minkä lisäksi työttömyyden aiheuttamat sosiaaliset ja taloudelliset ongelmat vaativat kalliita ja korjaavia toimia, jotka hoitavat kuitenkin vain seurauksia, ei syitä. Kaikkein pahinta tuhlausta työttömyys on kuitenkin siksi, että työtön ihminen on pois tuottavasta toiminnasta ja kartuttamasta sitä yhteistä kansantuotetta, jolla koko hyvinvointivaltiota pidetään yllä.

Työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen

Järkevästi suunniteltu ja toimiva perhepolitiikka sekä kasvatusinstituutioiden onnistunut työ ovat ne tukijalat, joiden varassa lasten ja nuorten on mahdollista sosiaalistua ja kasvaa yhteiskunnan täysivaltaisiksi, toimiviksi jäseniksi. Toimivien yhteiskunnallisten rakenteiden merkitystä ei voi liikaa korostaa, kun rakennetaan pohjaa ihmisen elämisen ja tulevaisuuden rakentamisen mahdollisuuksille.

Laman alkuvuosina toteutetut säästöt perheiden eri tukimuodoista ja päivähoidon laadun alasajo kantavat karua hedelmää; työrauhan puute on monessa koulussa iso ongelma. Peruskouluikäiset eivät ole koskaan voineet yhtä huonosti kuin nyt. Tosin valtaosalla menee hyvin, mutta keskiarvoilla kikkailu ei muuta yksittäisen ihmisen pahoinvointia paremmaksi. Ennaltaehkäisyn merkitystä ei voi koskaan korostaa liikaa ongelmien ratkaisussa. Paradoksaalista on myös se, että pienten lasten vanhemmat joutuvat usein tekemään eniten ylitöitä, joko taloudellisista syistä tai työpaikan menettämisen pelosta.

Kuntien yksi peruspalvelu on päivähoidon järjestäminen sitä tarvitseville. Päivähoidon määrään ja laatuun on entisestään satsattava niin, että lasten subjektiivinen oikeus päivähoidon toteutuu riippumatta asuinpaikkakunnasta.

Pienten koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämis- ja koordinaatiovastuu on säädettävä kunnille ja siitä on tehtävä subjektiivinen oikeus. Toiminnan toteuttajina voivat olla kunnat, seurakunnat ja järjestöt.

Valtion ja kuntien tulee huolehtia toiminnan pitkäjänteisyydestä, laadusta ja kehittämistyöstä yhdessä eri tahojen kanssa.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan kustannukset on jaettava valtion ja kuntien kesken. Toiminnasta perittävät maksut on määriteltävä vastaavien periaatteiden mukaan kun päivähoidossa.

Useissa kunnissa on tehty nuoriso- ja lapsipoliittisia selontekoja, käynnistetty projekteja syrjäytymisuhan alaisille nuorille ja kehitelty yhteistoiminnassa eri sektoreiden kanssa nuoria ohjaavaa toimintaa. Sosiaali- ja terveysministeriöllä on omat kuntoutuskokeilunsa 15 – 17-vuotiaille nuorille. Kokeilussa halutaan ehkäistä nuorten syrjäytymistä tai katkaista heidän syrjäytymiskierteensä. Valtion nuorisoasiain neuvottelukunnan elinoloindikaattorien ja nuorisobarometriä avulla on saatu perustietoa siitä, millainen nuorten elämäntilanne on ja mitkä ovat nuorten omat käsitykset ja toiveet elämän suhteen. Poliittisten päätösten tekoa varten on siis olemassa faktatietoa ja empiiristä aineistoa; tiedon puutteesta ei ole kyse, jos päätöksenteossa syrjäytetään nuorten tarpeet.

Et omista – et asu

Etenkin pääkaupunkiseudulla, opiskelupaikkakunnilla ja suurissa kasvukeskuksissa asuntotilanne on nuorten näkökulmasta katsottuna ristiriitainen. Kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja ei ole tarjolla läheskään riittävästi ja samanaikaisesti alhaisen korkotason vuoksi asuminen painottuu entistä enemmän omistamiseen. Nuorella, jonka elämäntilanne on epävakaa, ei ole mahdollisuutta oman asunnon hankkimiseen, mutta samalla myös erittäin korkea vuokrataso sulkee heidät pois vuokramarkkinoilta. Yhteiskunnan tukemaa vuokra-asuntotuotantoa on lisättävä huomattavasti.

Nuorisotakuujärjestelmä nuoren turvaksi

Jotta nuorten elämänpolku kulkisi kohti vastuullista aikuisuutta, on erityistä huomiota kiinnitettävä siirtymisvaiheisiin koulumuodosta toiseen. Peruskoulun jälkeisen koulumuodon valinta ja oikean alan valinta ovat kriittisiä vaiheita nuoren elämässä. Tähän on valtiovallan ja kuntien/kaupunkien erilaisissa projekteissa kiinnitettykin huomiota ja on kehitetty erilaisia projekteja, oppilaan ohjausta ja työpa-jatoimintaa tukemaan ja ohjaamaan oppilaita hankalissa tilanteissa.

Etenkin toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa on koulutuksensa keskeyttäneiden määrä joissain oppilaitoksissa huolestuttavan korkealla tasolla. Henkilökohtaisin opetussuunnitelmin, oppilaanohjauksella ja erilaisilla vaihtoehtoisilla työtavoilla on kuitenkin saatu hyviä tuloksia, joista saatuja kokemuksia voidaan hyödyntää eri oppilaitosten välillä. Koulutukseen ja koulusta työelämään siirtymiseen on kehitettävä enemmän joustoa ja erilaisia mahdollisuuksia eri elämäntilanteissa oleville nuorille.

Opintonsa päättäneen nuoren siirtyminen työmarkkinoille ei välttämättä ole yksinkertainen toimenpide. Työnsaanti koti-/opiskelupaikkakunnalta ei ole itsestään selvää. Onkin ensisijaisen tärkeää, että valmistumisvaiheessa työttömyyden uhattessa nuori ei jää yksin, vaan hänellä on turvaverkko auttamassa eteenpäin ja luomassa oman elämänsä polkuja. Olennaista on se, ettei nuoria kohdella homogeenisena massana, vaan heidät kohdataan yksilöinä ja toimenpiteet räätälöidään yhdessä nuoren itsensä kanssa. Tarvitaan oppilaitoksen opintojenohjauksen, kuntien sosiaalitoimen ja työvoimatoimistojen yhteistyötä, jotta jokainen työttömyysuhan alla oleva nuori voidaan kohdata yksilönä ja pystytään räätälöimään hänelle mielekkäitä ja ammatillisia valmiuksia parantavia ratkaisuja

Nuoren ensisijainen paikka on muualla kuin työttömyyskortistossa. Nuorisotakuun avulla varmistetaan se, että kolmen kuukauden kuluessa työttömyyden alkamisesta nuori saa mielekkään ja omia odotuksia ja tulevaisuuden tavoitteita tukevan opiskelu-, harjoittelu- tai työpaikan.

Koulutus- ja sosiaalipolitiikkaa ei voi tarkastella toisistaan erillisinä ja riippumattomina. Yhteistyö valtiollisella ja kunnallisella tasolla eri hallinnonalojen välillä on ensiarvoisen tärkeää, jotta pystytään vastaamaan niihin haasteisiin, joita nopeasti muuttuvan maailman herkimmät indikaattorit – lapset ja nuoret – asettavat päättäjille, yhteiskunnallisille toimijoille ja eri alojen työntekijöille.

Ansioturva myös nuorten ulottuville

Työttömän elämän laatuun ja pysymiseen yhteiskunnan rattaissa vaikuttaa väijäämättömästi eniten taloudellinen toimeentulo. Jos ja kun työn tekemisessä joudutaan tulevaisuudessakin vuorottelemaan ihmisten kesken, voi yhteiskunta ja työnantaja säilyttää työkyntönsä parhaiten takaamalla ihmisen pääsyn ja pysymisen ansioturvan piirissä.

Etenkin aikana, jolloin pätikätyösuhteet leimaavat nuorten työmarkkina-asemaa, on oikeudenmukaista ja perusteltua mahdollistaa nuortenkin pääseminen ansiosidonnaisen työttömyysturvan piiriin mahdollisen työttömyyden varalta.

Työttömyyskassojen huolehtima ansiosidonnaisen päivärahan maksaminen on valtiolle kustannussäästö. Lisäksi ansiotasoon sidottu päiväraha on tasoltaan peruspäivärahaa parempi, jolloin myös kuntien sosiaalimenot esim. toimeentulotuen muodossa vähenevät.

Päinvastaisista väitteistä huolimatta ansioturva ei passivoi – tilastojen mukaan ansioturvalla elävät työllistyvät muita huomattavasti nopeammin. Alkuehto on ensi kertaa ansioturvan piiriin tulevien osalta palautettava kuuteen kuukauteen nykyisestä kymmenestä kuukaudesta. Myös ansioturvan paluuehto on palautettava kuuteen kuukauteen nykyisestä kahdeksasta kuukaudesta.

Oman elämänsä subjektiksi

Sosiaalipolitiikan ja koulutuspolitiikan lähtökohtina on pidettävä tasa-arvoisten mahdollisuuksien politiikkaa: lopullisia valintoja kukin tekee omien mieltymyksien ja näkemystensä mukaan. Asuinpaikasta, sosiaalisesta taustasta ja vanhempien varallisuudesta ei saa riippua nuoren mahdollisuus koulutuspaikan tai -suunnan valintaan.

Ammattiyhdistysliikkeen on myös omalta osaltaan pidettävä huolta nuorten työntekijöiden ja työharjoitteluun tulevien oikeuksista. Vastuu on niillä, joilla on tietoa ja osaamista. Nuoret itse ovat yllättävän tietämättömiä omista oikeuksistaan työelämässä ja yleensä työmarkkinoiden pelisäännöistä. Siksi on tärkeää lisätä työmarkkinapolitiikan ja työlainsäädännön tuntemuksen opetusta jo peruskoulussa ja edelleen lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa.

Edunvalvonnan keinot, omien oikeuksien puolustamisen mahdollisuudet ja tieto näistä oikeuksista ovat selkeästi opintosuunnitelmiin kuuluvia asioita. Opiskeluhan on sitä, että opitaan elämää varten, toisin sanoen niitä asioita, joita elämässä tarvitsee.

Hyvinvointivaltion vastaisku

1. Pienten lasten vanhempien työssäkäyntiä on tuettava turvaamalla riittävät päivähoiton resurssit kaikkialla maassamme, takaamalla pienille koululaisille subjektiivinen oikeus aamu- ja iltapäivätoimintaan sekä kehittämällä perhe- ja opintovapaita. Lisäksi jokaisella on oltava suurempi autonomia henkilökohtaisten työaikajousten suhteen.
2. Maahamme on luotava nuorisotakuujärjestelmä, millä taataan kolmen kuukauden kuluessa mielekäs ja nuoren omia tavoitteita tukeva koulutus-, harjoittelu- tai työpaikka.
3. Kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen tuotantoa on lisättävä.
4. Työttömyyspäivärahan alku- ja paluuehto on laskettava kuuteen kuukauteen.

Nuoret ja ay-liike

SAK:lla on pitkät ja kunniaakkaat kansalaisjärjestön ja kansanliikkeen juuret. Työn alkuvuosina liike ammensi voimansa jäsenistöstä, joiden yhtäjäkainen ponnistelu yhteisten päämäärien ja tavoitteiden eteen tuotti tulosta ja samalla nosti hiljalleen myös SAK:n arvostusta. Tänäpäin vain harva epäilee SAK:n osaamista tai asiantuntemusta. Mutta onko samalla käynyt niin, että SAK:lainen ay-liike on vieraantunut kansanliikkeen luonteestaan?

Nuoret omana ryhmänään edustavat merkittävää osaa SAK:n jäsenkunnasta. Nuorisotyön rooli onkin etsiä uudentyyppisiä osallistumisen muotoja ammattiyhdistystoimintaan. Ay-liikkeen perinteiset tavoitteet ja toimintatavat edellyttävät pitkän aikajänteen. Nuorten päämäärät ja kiinnostuksen kohteet eivät juurikaan poikkea ay-liikkeen toiminnasta. Solidaarisuuden, edunvalvonnan ja yhteistoiminnan merkitys on etenkin nyky-yhteiskunnassa kasvussa.

Palveleva ay-liike

Ammattiyhdistysliikkeen toiminnan painopistettä on muutettava lähemmäksi jäseniä ja heidän työpaikkojaan. Liittojen ja keskusjärjestön välistä yhteistyötä ja työnjakoa on tiivistettävä ja luotava yhteisiä palveluja tarjoavia "katutasoa" palvelukeskuksia, joissa jäsenten on luontevaa asioida. Periaatteena on oltava, että jokainen, joka haluaa liittyä liikkeen jäseneksi, voi sen myös tehdä. Yhdessä on sovittava, miten menetellään esim. niiden osalta, jotka työskentelevät jatkuvasti yleistyvillä uusilla ammattialoilla, joilla ei vielä ole olemassa työehtosopimusta tai muuta vakiintunutta ay-perinnettä. Jäseneksi liittymisen ja siirtymisen liitosta toiseen on oltava yksinkertaista ja joustavaa.

Nuorisotyö yhteiskunnallisen vaikuttamisen kanavana

Maahamme on vuosikymmenien kuluessa rakennettu laaja ja kattava sosiaalinen turvaverkosto ja palvelujärjestelmä. Vuosilomaoikeus, lapsilisät, vanhempainlomat jne. ovat oikeuksia, joista me saamme nauttia, mutta joita ei olisi olemassa ilman ay-liikkeen merkittävää työtä – tietoisuus tästä nuorten keskuudessa ei ole kovin laajaa.

SAK:n nuorten on terävöitettävä osallistumistaan ja näkyvyyttään yhteiskunnallisessa keskustelussa ja nostettava esiin niitä ongelmia, joita nuoret arjessaan kohtaavat. Sen on myös ylläpidettävä keskustelua ay-liikkeen ratkaisevasta roolista hyvinvointijärjestelmien kehittäjänä ja puolustajana. On ensiarvoisen tärkeää saada nuoret ymmärtämään poliittisen päätöksenteon ja sosiaalisen turvaverkostomme välinen yhteys sekä pystyä kannustamaan heitä osallistumaan yhteiskunnalliseen toimintaan niin ay-liikkeessä, paikallistason kuin valtakunnan politiikassakin.

SAK:n nuorten lehteä on edelleen kehitettävä sekä sisällöltään että laajuudeltaan ja sen levikkiä on pystyttävä kasvattamaan siten, että lehti tavoittaa kaikki liikkeen alle 30-vuotiaat jäsenet. Sen avulla pystytään herättämään keskustelua jokaisen arkielämäään vaikuttavista asioista nuorten omalla kielellä.

Tulevaisuuden tekijät

Sukupolven vaihdos on ammattiyhdistysliikkeessä jatkuvaa. Jatkuvuuden turvaamiseksi on järjestöllisen työn näyteltävä vahvempaa roolia mm. työpaikkojen luottamushenkilöiden toiminnassa edunvalvonnan ja sopimusten vartioimisen lisäksi.

Mitä varhaisemmassa vaiheessa nuori oppii pitämään huolta omista asioistaan ja valvomaan omia etujaan, sitä todennäköisempää on, että siirtyessään työelämään toiminta on hänelle luontevaa. Opiskelijajärjestöjen, joista SAK:laiselle liikkeelle SAKKI ry on läheisin ja luontevin yhteistyökumppani, yksi tärkeimmistä tehtävistä on oppilaskuntatoiminnan kautta kasvattaa nuorista vastuunkantajia. Tästä syystä SAK:laisen ay-liikkeen on tehostettava ja kehitettävä yhteistyötään opiskelijajärjestöjen kanssa.

SAK:laisen ay-liikkeen on myös edelleen kehitettävä työmarkkinatiedotustaan ja mahdollisuuksien mukaan suunnattava sitä asennekasvatusmielessä myös peruskoulujen päättöluokille ja lukiolaisille.

Ammattikorkeakouluista valmistuneista tutkimuksen mukaan valtaosa työskenteli suorittavan tason työtehtävissä. Heistä kuitenkin vähemmistö oli liittynyt jäseneksi SAK:laisiin liittoihin. Tämä johtuu pitkälti STTK:laisten ja AKAVAlaisten liittojen tehokkaasta opiskelijajäsenhankinnasta sekä etenkin koulutus pohjaisesta järjestäytymisidentiteetistä. SAK:n onkin viipymättä aloitettava toimet, joilla tähdätään järjestön tunnettavuuden ja houkuttavuuden lisäämiseen.

Nuoret ammattiosastoissa

Ammattiyhdistysliikkeen jäsenyys on muodostunut monilta osin passiiviseksi. Liittyessä osastojen jäseneksi rutiininomaisesti jää näkemys liittojen toimintaorganisaatiosta hyvin ohueksi. Kuitenkin tutkimusten mukaan nuoret edelleen arvostavat ay-liikettä, luottavat sen toimintaan ja antavat tunnustusta sen tekemälle työlle. Nuoret myös liittyvät ay-liikkeen jäseneksi, mikäli heille jäsenyyttä muistetaan tarjota – pääosa liittojen uusista jäsenistä onkin nuoria alle 30-vuotiaita, joten nuorisotoiminnalle olisi selkeä rooli puhuttaessa uusien jäsenten huomioimisesta ammattiosastoissa.

Osastojen tulisi huomioida uudet jäsenet muutoinkin kuin jäseneksi liittymisen hyväksynnällä. Systemaattiset uusien jäsenten tilaisuudet ja aktiivinen tiedottaminen vahvistaa jäsensuhdetta osastoon ja koko ammattiyhdistysliikkeeseen. Puhuttaessa sukupolven vaihdoksesta ammattiyhdistysliikkeessä tulee nykyaktiivien miettiä omaa näkemystään liikkeen toiminnasta.

Liitojen nuorisotoiminta

Nuorisotoiminnan asemaa liitoissa on vahvistettava ja sen resurssit on turvattava. On pyrittävä saamaan valtakunnalliset nuorisotoimikunnat toimimaan liitoissa päämääränä paikallistason nuorisotoiminnan tukeminen ja kehittäminen. Mahdollisuuksien mukaan myös alueelliset tai piirikohtaiset nuorisajaostot ovat oivallinen tapa koota useamman ammattiosaston nuoria toimintaan mikäli ammattiosaston rakenteesta tai muusta syystä ei osastoissa omaa toimintaa ole. Päämääränä valtakunnallisilla ja alueellisilla nuorisoelementeillä tulee kuitenkin olla järjestötoiminnan

ja edunvalvonnan kehittäminen ja turvaaminen omissa ammattiosastoissa ja työpaikoilla.

Liittojen nuorisotoiminnan keskeisenä tehtävänä on jatkossakin oltava vahva rooli liittojen tulevaisuuden suunnittelussa. Nuorisotoiminnan rooli yhteiskunnallisessa keskustelussa on myös tärkeää ja liittojen päätöksenteossa nuorten näkemysten huomioiminen ja nuorten nimittäminen liittojen päätöksentekoeleimiin on välttämätöntä.

Ay-toiminnan tavoitteena on kasvattaa asiantuntevia, osaavia ja sitoutuneita toimijoita ammattiyhdistysliikkeeseen. Nykypäivän aktiivien arvokas osaaminen ja hiljainen tieto ei siirry tuleville itsestään. Kummitoiminnan aloittaminen ammattiosastoissa ja työpaikoilla voisi olla yksi keino tulevien toimijoiden kasvattamiseen ja vastuun siirtämiseen.

Ay-liikkeen laajaa ja monipuolista koulutustarjontaa on hyödynnettävä nykyistä paremmin sukupolvenvaihdosprosessissa.

Ay-liikkeen kansainvälistyvä toimintaympäristö

Ammattiyhdistysliike on aina perustamisestaan asti ollut ja on yhä tiukemmin kansainvälistä. SAK ja sen myötä myös nuoret ovat 1950-luvulta lähtien osallistuneet Vapaiden Ammattiyhdistysten Kansainvälisen Liiton VAKL:n toimintaan. VAKL ja sen johtama työntekijäryhmä ILO:ssa tarjoaa suomalaisellekin ammattiyhdistysliikkeelle tärkeimmän maailmanlaajuisen vaikutuskanavan työelämän asioissa.

Euroopan ammatillinen yhteistyöjärjestö EAY (ETUC, European Trade Union Confederation) on eurooppalaisittain tärkein vaikutus- ja yhteistyökanava. EAY:n virallinen asema sopijaosapuolena eurooppalaisessa vuoropuhelu- ja neuvottelujärjestelmässä kertoo Eurooppa-tason edunvalvonnan arkipäiväisyydestä, tärkeydestä ja merkityksestä aina työpaikkatasolle asti.

Niin VAKL:lla kuin EAY:lläkin on omat nuorisoneuvostonsa. Koska järjestäytymisaste on Pohjoismaiden ulkopuolella meitä matalampi kaikissa ikäluokissa, on nuorten järjestäytyminen esimerkiksi VAKL:ssa tärkeä painopistealue. SAK:laisesta edustuksesta tulee huolehtia näissä kansainvälisissä yhteyksissä ja pitää meille tärkeät painopistealueet myös eurooppalaisella agendalla.

Pohjoismaisella yhteistyöllä on aina oma erityinen paikkansa myös nuorten toiminnassa. Johtuen yhteneväisestä ay-järjestelmästä Pohjoismaissa, kansainvälisessä ay-liikkeessä pohjolan nuorten on helppo vetää yhtä köyttä. Pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan puolustaminen isojen yritysfuusioiden pyörityksessä vaatii tehokasta ay-yhteistyötä. SAK:n yhteistyöfoorumi pohjolassa on Pohjolan Ammatillinen Yhteistyöjärjestö PAY.

Lähialueyhteistyö on kanavoitunut pitkälti Viron EAKL:n kautta. Nuorisotoiminnan tukeminen on esim. Pärnun alueella saanut mukaan uusia, innostuneita nuoria ja sen myötä syntyi alueen oma nuorisajaosto. SAK:n Tallinnan infopiste palvelee myös varsinkin virolaista nuorta väestöä, esittelee heille suomalaista ay-perinnettä, kertoo suomalaisista työelämän pelisäännöistä ja on siten ovenavaa jana myös uudelle, virolaiselle ay-kulttuurille.

Kaiken lisäksi lähellä

Nuorten maailmassa kansainvälisyys on yhtä lähellä kuin lähin tietokone. Sähköinen verkostoituminen on nuorille luonnollinen tapa olla kansainvälinen. Netti on tuonut mahdollisuuden hakea tietoa, ystäviä, työpaikkoja ja myös vaikuttaa asioihin ympäri maailmaa.

Nuorten hyvä kielitaito tekee kansainvälisen toiminnan ja yhteydenpidon entistä helpommaksi ja luontevaksi. Ay-liikkeeseen liittyvää kielitaitokoulutusta tulee entistäänkin lisätä esimerkiksi ETUCO:n (European Trade Union College) kurssien kautta. Liittojen nuorisotoimijoita tulee rohkaista osallistumaan kansainväliseen koulutustarjontaan. Suorat ja nopeat yhteydet lisäävät kansainvälisten toimijoiden määrää eikä tieto ja toiminta jää pienen kv-eliitin etuoikeudeksi.

SAK:n nuorten on tärkeää päivittää omia kotisivujaan myös muilla kielillä ja olla aktiivinen kansainvälisessä sähköisessä verkostoitumisessa.

Sähköisen verkostoitumisen lisäksi SAK:n nuorille on tärkeitä olla aktiivinen ja verkostoitua omien edustajiensa kautta, niin pohjoismaisten, eurooppalaisten kuin maailmanlaajuisenkin ay-nuorten yhteistyöelimiin. Ajankohtaisiin ay-liikettä koskeviin kv-asioihin tulee ottaa kantaa entistä aktiivisemmin nuorisovaliokunnan kokousten yhteydessä. Kv-asioilla tulee kokonaisuudessaan olla merkittävämpi osuus nuorisovaliokunnan toiminnassa. Erilaisten tilaisuuksien ja tapahtumien yhteydessä on huomioitava kansainväliset teemat sekä kutsuttava mahdollisuuksien mukaan sisarjärjestöjen edustajien SAK:n nuorten tilaisuuksiin.

Yhä useammalla työpaikalla on ulkomaalaisia työntekijöitä ja useat heistä eivät tiedä etujaan ja oikeuksiaan. Kansainvälisten SAK:n nuorten on oltava aktiivisia ulkomaalaisten järjestäytymisen edistämiseksi ja suvaitsevaisuuden lisäämisessä työpaikoilla. Yhteistyötä erilaisten rasismia ja muukalaisvihaa vastustavien organisaatioiden kanssa on lisättävä.

Moni- ja ylikansalliset yritykset ovat myös eurooppalaista arkipäivää. Nuorten työntekijöiden edustuksesta esimerkiksi kansainvälisissä yritysneuvostoissa tulee huolehtia.

Yhteistyötä Taksvärkki ry:n ja SASK ry:n (Suomen Ammattiliittojen Solidaarisuuskeskus) kanssa on tehostettava. Taksvärkki ry:n tavoitteena on edistää kehitysmaiden lasten ja nuorten elinoloja ja ihmisoikeuksia sekä kannustaa suomalaista nuorisoa maailmanlaajuiseen yhteisvastuuseen. Taksvärkkikeräyksestä on tehtävä osa myös ay-liikkeen syksyä ja kerääjiä tulee rekrytoida sekä keskusjärjestöön että liittojen työpaikoille. SASK ry:n kanssa pyritään uusiin yhteistyömuotoihin – esimerkiksi työprikaatikomennukselle kerätään oma nuorten iskujoukko. Lisäksi on aktivoitava nuoria nykyistä laajemmin jo olemassa oleviin kehitysyhteistyöprojekteihin

Kansainvälisyys on myös solidaarisuutta, eettisyyttä ja ekologisuutta. Kasvavaan lapsityövoimaongelmaan on puututtava tiukalla kädellä. ILO:n tavoitteiden mukaisesti SAK tukee kehitysmaiden lasten koulutusmahdollisuuksia, jolloin heidän käyttönsä työvoimana vähenisi. Luontoa tuhlaavia materiaalien käyttöä tulee välttää. Reilun kaupan pelisäännöt on sovellettava arkipäivän tekemiseksi. SAK:n ja SAK:n nuorten tulee laatia eettiset pelisäännöt toimintojensa tueksi.

Nuoret ja ay-liike

1. Nuorisotoiminnan resurssit on turvattava liitoissa ja SAK:ssa.
2. Ay-liikkeen on tuotava toimintansa mahdollisimman lähelle ihmisiä esim. katusotien toimitilojen avulla. Ammattiosastojen jäsenhankintatyötä on tuettava ja jäseneksi liittymisjärjestelmää on yksinkertaistettava ja yhdenmukaistettava sekä internetin hyödyntämistä ay-liikkeen tekemässä työssä on lisättävä.
3. Sukupolvenvaihdokseen on varauduttava työpaikoilla ja ammattiosastoissa siirtämällä osaamista ja tietoa nuoremmille esim. kummitoiminnan kautta. Nuoria on järjestelmällisesti tuettava ottamaan vastuuta niin paikallis- kuin liittotasollakin ja heidän valmiuksiaan on parannettava hyödyntämällä ay-liikkeen omaa koulutustarjontaa.
4. SAK:n nuorisovaliokunnan on terävöitettävä rooliaan yhteiskunnallisena keskustelijana sekä nuorten opiskelijoiden ja työntekijöiden ongelmien esiin nostajana. Yhteistyötä opiskelijajärjestöjen kanssa on tehostettava ja työmarkkinatiedotuksen resursseja on lisättävä.
5. SAK:n nuorten lehteä on kehitettävä sekä sisällöllisesti että laajuudeltaan siten, että se tavoittaa kaikki SAK:laisen ay-liikkeen alle 30-vuotiaat jäsenet.
6. Reilun kaupan pelisäännöt on sovellettava arkipäivän tekemiseksi.
7. ILO:n työtä lapsityövoiman käytön vähentämiseksi on tuettava jatkossakin ja lapsityövoimalla tuotettujen tavaroiden hankkimista on vältettävä.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Hakaniemenranta 1, PL 157, FIN-00531 Helsinki, puh (09) 77211, fax (09) 7721 447, internet: <http://www.sak.fi>

Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf

Hagnäskajen 1, PB 157, FIN-00531 Helsingfors, tel (09) 77211, fax (09) 7721 447, internet: <http://www.sak.fi>

The Central Organisation of Finnish Trade Unions SAK

Hakaniemenranta 1, P.O. Box157, FIN-00531 Helsinki, phone +358 9 77211, fax +358 9 7721 447, internet: <http://www.sak.fi>